

Niniejszy dokument nie stanowi doręczenia w trybie art. 15 z.zs⁹ ust. 2 ustawy COVID-19 (Dz.U.2021, poz. 1842)

Sygn. akt I ACa 42/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lipca 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Józef Wąsik

Sędziowie: SSA Marek Boniecki SSA Paweł Czepiel (spr.)

Protokolant: Iwona Mrazek

po rozpoznaniu w dniu 22 lipca 2021 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa P. P.

przeciwko (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej w W.

o ustalenie nieważności umowy w całości, ewentualnie o ustalenie nieważności umowy w części, ewentualnie o ustalenie bezskuteczności niedozwolonych klauzul umownych i o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 5 listopada 2019 r. sygn. akt I C 616/18

1. prostuje oczywistą niedokładność w komparycji zaskarżonego wyroku w ten sposób, że oznaczenie przedmiotu sprawy „o stwierdzenie” zastępuje oznaczeniem „o ustalenie nieważności umowy w całości, ewentualnie o ustalenie nieważności umowy w części, ewentualnie o ustalenie bezskuteczności niedozwolonych klauzul umownych i o zapłatę”

2. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że oddala powództwo o ustalenie nieważności umowy,

3. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie II,

4. przekazuje Sądowi Okręgowemu w Krakowie do rozpoznania żądania:

- ustalenia nieważności umowy kredytu w części dotyczącej zasad denominowania wartości kredytu w walucie frank szwajcarski to jest § 2 ust. 2, § 6 ust. 1, § 7 ust. 1, § 8 ust. 1, § 9 ust. 3 i ustalenia, że w miejsce nieważnych postanowień umownych znajdują zastosowanie zasady dotyczące ustalenia wysokości udzielonego kredytu i jego spłaty w walucie polski złoty,

- ustalenia bezskuteczności wobec powoda niedozwolonych klauzul umownych zawartych w § 2 ust. 2, § 6 ust. 1, § 7 ust. 1, § 8 ust. 1, § 9 ust. 3 umowy,

- zasądzenia od strony pozwanej na rzecz powoda kwoty 73.493,88 zł z tytułu nadpłaty wynikającej z wadliwie obliczonej wysokości rat kredytowych od dnia zawarcia umowy do dnia złożenia pozwu powiększonych o kwotę rat, która będzie spłacona przez powoda po wytoczeniu powództwa do dnia uprawomocnienia się orzeczenia, wraz z odsetkami ustawowymi do dnia zapłaty.

SSA Marek Boniecki SSA Józef Wąsik SSA Paweł Czepiel

Sygn. akt I ACa 42/20

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 22 lipca 2021 r.

Powód **P. P.** pozwem skierowanym przeciwko stronie pozwanej **(...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W.** wniósł:

1) o stwierdzenie nieważności umowy kredytu hipotecznego nr (...) zawartej w dniu 17 grudnia 2007 r. pomiędzy stronami w całości, lub w przypadku braku podstaw do wydania ww. rozstrzygnięcia,

2) o twierdzenie nieważności umowy kredytu w części dotyczącej zasad denominowania wartości kredytu w walucie frank szwajcarski tj. § 2 ust. 2, § 6 ust. 1, § 7 ust. 1, § 8 ust. 1, § 9 ust. 3 i ustalenie, że w miejsce nieważnych postanowień umownych znajdują zastosowanie zasady dotyczące ustalenia wysokości udzielonego kredytu i jego spłaty w walucie polski złoty lub

3) o stwierdzenie bezskuteczności wobec powoda niedozwolonych klauzul umownych zawartych w § 2 ust. 2, § 6 ust. 1, § 7 ust. 1, § 8 ust. 1, § 9 ust. 3 umowy,

4) a w przypadku uznania żądania określonego w punkcie 3 lub 4 za zasadne. o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kwoty 73.493,88 zł z tytułu nadpłaty wynikającej z wadliwie obliczonej wysokości rat kredytowych od dnia zawarcia umowy do dnia złożenia pozwu powiększonych o kwotę rat, która będzie spłacona przez powoda po wytoczenia powództwa do dnia uprawomocnienia się orzeczenia z ustawowymi odsetkami,

5) zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu.

Na uzasadnienie żądania powód podał, że w dniu 17 grudnia 2007 r. zawarł ze stroną pozwaną umowę kredytu hipotecznego nr (...), waloryzowanego, denominowanego do CHF, która została zawarta przez powoda jako konsumenta. Kredyt opiewał na kwotę 119.540 CHF. Okres kredytowania został określony na 264 miesiące. Ostateczny termin spłaty wyznaczono na dzień 4 stycznia 2030 r. Oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym na dzień zawarcia umowy wynosiło 3,71%.

Powód wskazał, że ww. umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umownego stosowanego przez stronę pozwaną i żadne z postanowień nie stanowiło przedmiotu indywidualnych uzgodnień między stronami. Pomimo, że waluta kredytu została określona w CHF, wypłacane kolejne transze kredytu stanowiły kwoty w PLN. Przy spłacie rat kapitałowo-odsetkowych nie dochodziło w istocie nigdy do wymiany waluty, a jedynie operacji księgowej, polegającej na przeliczeniu kwoty raty według kursu sprzedaży CHF, w Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) S.A. (dalej w uzasadnieniu jako Tabela Kursów).

Od dnia zawarcia umowy do dnia wytoczenia powództwa w sprawie strona pozwana pobrała od powoda łącznie kwotę 73.493,88 zł stosując mechanizm waloryzacji zgodnie z § 6 ust. 1 umowy. Na dzień wniesienia pozwu zadłużenie powoda wobec strony pozwanej wynosi 70.284,50 CHF (269.446,88 zł).

Powód zarzucił, iż w umowie kredytowej strona pozwana jako przedsiębiorca prowadzący działalność bankową, zastosowała niedozwolone klauzule umowne w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. Ww. klauzule dotyczą zasad przeliczania kwoty kredytu po kursie kupna waluty CHF (§ 2 ust. 2 umowy), wysokości rat kredytu po kursie sprzedaży waluty CHF (§ 6 ust. 1 umowy), zasad waloryzacji przy ewentualnej zamianie waluty kredytu (§ 7 umowy), zasad waloryzacji przy wcześniejszej spłacie kredytu (§ 8 ust. 1 umowy), zasad waloryzacji kredytu przeterminowanego (§ 9 ust. 3 umowy). Przy ustalaniu kursu (kupna albo sprzedaży) CHF strona pozwana posłużyła się niedozwoloną klauzulą umowną, polegającą na odwołaniu się do Tabeli Kursów. Klauzula ta dotyczy przeliczania rat kredytu według wartości aktualnego kursu sprzedaży CHF według tabeli kursowej banku, pomimo faktu, że kredytu udzielono w złotych. Postanowienia dotyczące ustalania kursu CHF nie były przedmiotem negocjacji między stronami. Kursy kupna i sprzedaży CHF ustalała strona pozwana, następnie dane kursowe ujęte w tabeli były publikowane za pośrednictwem strony internetowej pozwanego Banku. Sporne klauzule umowne doprowadziły do tego, że od samego momentu zawarcia umowy brak jest możliwości ustalenia jaka była rzeczywista wartość kredytu oraz jaka będzie wysokość rat kredytowych. Uprawnienie strony pozwanej w zakresie kształtowania kursu CHF nie doznawało żadnych ograniczeń w efekcie czego doszło do zburzenia równowagi kontraktowej stron umowy oraz działania wbrew dobrym obyczajom. W konsekwencji uznania ww. klauzuli za niedozwoloną stosownie do art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. jej postanowienia nie wiążą powoda jako konsumenta. Kwestionowane postanowienia naruszyły art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe w sposób skutkujący nieważnością zawartej umowy. Do essentialia negotii umowy kredytu należy bowiem w świetle ww. przepisu określenie kwoty kredytu. W umowie zawartej między powodem a stroną pozwaną określenie kwoty kredytu nie jest możliwe z uwagi na fakt, że kwota kredytu w umowie została określona w CHF, a wypłata transz kredytu następowała w PLN, przy zastosowaniu kursu zaczerpniętego z Tabeli Kursów. W tym stanie rzeczy niemożliwe było określenie kwoty kredytu, która ulegała każdorazowo zmianie. Strona pozwana nie zastosowała się także do obowiązku nałożonego na podstawie art. 4 zd. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw i nie zaproponował powodowi zmiany umowy kredytowej.

Powód podkreślił, że strona pozwana miała uprzywilejowaną pozycję, całość ryzyka związanego z wahaniami kursu CHF została bezprawnie przerzucona na powoda. Strona pozwana nie ponosiła żadnego ryzyka związanego z umową kredytową. Na wypadek braku spłaty, kredyt został bowiem zabezpieczony hipoteką ustanowioną na nieruchomości powoda. W razie obniżenia wartości CHF wobec PLN, powód nie miał roszczeń wobec strony pozwanej, a w razie zwiększenia wartości CHF wobec PLN, całość zmiany kursu obciążała powoda.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana (...) **Bank (...) Spółka Akcyjna w W.** wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Strona pozwana wskazała, że umowa kredytu nie jest nieważna i nie zawiera klauzul abuzywnych. Powód od daty zawarcia umowy miał możliwość spłaty kredytu udzielonego w walucie, to jest we frankach szwajcarskich. W takiej sytuacji nie sposób przyjąć, że klauzula przeliczeniowa zawarta w umowie kredytu (w szczególności z § 6 ust. 1 zd. 1 oraz § 8 ust. 1 zd. 3 warunków umowy kredytu) jest abuzywna, gdyż jej zastosowanie było uzależnione od woli powoda, który świadomie decydował, czy chce spłacać kredyt w jego walucie, czy w złotych. Oferta strony pozwanej w dacie zaciągania kredytu była na tyle korzystna, że powód zdecydował się ponieść dodatkowe ryzyko związane z zaciąganiem kredytu w walucie obcej i ze zmiennym oprocentowaniem, które było wówczas rekompensowane znacznie niższym oprocentowaniem kredytu w porównaniu do kredytu w PLN. Powód złożył oświadczenia o znajomości ryzyka walutowego oraz ryzyka wynikającego ze zmiennej stopy oprocentowania zgodnie z wytycznymi wynikającymi z Rekomendacji S.

Zdaniem strony pozwanej nie można przyjąć, aby postanowienia zawarte w § 2 ust. 2, § 6 ust. 1, § 7 ust. 1, § 8 ust. 1, § 9 ust. 3 umowy kredytu naruszały w sposób rażący interesy powoda w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ k.c. Na podstawie żadnego ze wskazanych postanowień nie doszło do drastycznego odejścia od zasad uczciwego obrotu, lojalności, szacunku dla powoda, który posiadał uprawnienie do wyboru odpowiedniego dla siebie sposobu wypłaty oraz spłaty kredytu udzielonego na podstawie umowy kredytu. Mógł dokonać tych czynności w złotych z przeliczeniem świadczenia przy zastosowaniu kursu CHF z Tabeli Kursów (§ 2 ust. 2 zd. 5, § 6 ust. 1 zd. 1 oraz § 8 ust. 1 zd. 3 warunków

umowy kredytu) albo bezpośrednio w walucie kredytu, tj. w CHF nabywając w celu spłaty kredytu odpowiednią ilość tej waluty w dowolnie wybranym przez siebie źródle (banku, kantorze walutowym). Strona pozwana nie miała dowolności w zakresie ustalania kursów kupna i sprzedaży CHF określanych w Tabeli Kursów i nie dokonywała tego w sposób jednostronny i autorytatywny. Cena waluty określana w Tabeli Kursów była każdorazowo bezpośrednim odzwierciedleniem sytuacji na rynku walut, na którą pozwany Bank nie miał wpływu. Powód przy składaniu wniosku kredytowego został poinformowany o ryzyku związanym z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej.

Ponadto umowa kredytu nie narusza przepisów prawa bankowego, a w szczególności art.69 ust.1 tej ustawy. Kwotą wykorzystanego przez powoda kredytu udzielonego przez stronę pozwaną na podstawie umowy kredytu jest kwota 119.540 CHF, która została wypłacona z rachunku kredytu o nr (...) prowadzonego w walucie kredytu, to jest w CHF. W związku z tym błędne jest twierdzenie powoda jakoby w związku z zawarciem umowy kredytu niemożliwe było określenie kwoty kredytu, która ulegała zmianie. Kredyty takie jak udzielone powodowi na podstawie umowy kredytu to jest kredyty w walucie obcej, pomimo tego, że są udostępniane w CHF, a finalnie wypłacane na rachunki prowadzone w złotych i spłacane w złotych, nie zmieniają swojego charakteru, ponieważ waluta zobowiązania nie musi być tożsama z walutą świadczenia. W momencie zawierania umowy kredytu istniała wyraźna, ustawowa i regulacyjna podstawa do udzielenia przez stronę pozwaną kredytów walutowych, a konstrukcja prawna zastosowana w umowie kredytu nie narusza powszechnie obowiązujących przepisów, a w szczególności art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe. Dopuszczalność udzielania przez banki kredytów we frankach szwajcarskich potwierdza też w wyraźny sposób wydana przez Komisję Nadzoru Bankowego Rekomendacja S dotycząca dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie z 2006 r. Pozwany Bank zakwestionował także w całości żądanie zapłaty zarówno co do zasady jak i co do jego wysokości. Z uwagi na okoliczność wniesienia pozwu już po upływie 10 lat od daty zawarcia umowy kredytu oraz wypłaty pierwszej transzy strona pozwana podniosła także zarzut przedawnienia roszczenia o zapłatę.

Sąd Okręgowy wydał wyrok, w którym uznał umowę kredytu hipotecznego (...) z 17 grudnia 2007 r. za nieważną w całości (punkt I) oraz zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 23.869 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt II).

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 7 listopada 2007 r. powód złożył do pozwanego Banku wniosek kredytowy o kredyt mieszkaniowy w łącznej kwocie 250.000 zł, w walucie CHF. Powód wnosił o udzielenie kredytu ze zmiennym oprocentowaniem, z ratami równymi i z okresem kredytowania wynoszącym 27 lat, który miał być przeznaczony na wykończenie domu.

Również w dniu 7 listopada 2007 r. powód złożył oświadczenie o świadomości ryzyka kursowego związanego z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej mogącego mieć wpływ na wysokość płaconej raty kredytu w okresie kredytowania i podjęciu decyzji o zaciągnięciu kredytu w walucie CHF/EUR/USD.

Powód złożył też oświadczenie o poinformowaniu go przez stronę pozwaną o ryzyku związanym z oprocentowaniem kredytu mieszkaniowego zmienną stopą i oświadczył, że jest świadomy ponoszenia tego ryzyka w przypadku zaciągnięcia ww. kredytu oprocentowanego zmienną stopą procentową, a ww. oświadczenia zostały odebrane od powoda na podstawie obowiązującej wówczas w pozwanym Banku Procedury informowania Klientów o ryzyku kursowym oraz ryzyku zmiennej stopy procentowej przy udzielaniu kredytów/pożyczek zabezpieczonych hipotecznie w (...) S.A., która stanowiła element wdrożenia Rekomendacji S dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej na podstawie uchwały KNB z 13 marca 2006 r. Zgodnie z treścią obowiązującej w pozwanym Banku procedury złożenie Klientowi oferty kredytu/pożyczki w walucie obcej może nastąpić dopiero po uzyskaniu od Klienta pisemnego oświadczenia, potwierdzającego, że dokonał on wyboru oferty kredytu pożyczki w walucie obcej mając pełną świadomość ryzyka związanego z zaciągnięciem kredytu/pożyczki w walucie obcej – wzór oświadczenia stanowi Załącznik nr 1 do niniejszej procedury. Oświadczenie to powinno zostać odebrane od Klienta najpóźniej w momencie złożenia w banku kompletnego wniosku kredytowego.

W dniu 17 grudnia 2007r. strony zawarły umowę kredytu hipotecznego nr (...) w kwocie 119.540,00 CHF na cel jakim było dokończenie budowy domu.

Okres kredytowania wynosił 264 miesiące. Ostateczny termin spłaty wyznaczono na dzień 4 stycznia 2030 r. Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej. Oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym na dzień zawarcia umowy wynosiło 3,71%.

Kredyt miał być wypłacony w transzach, ostateczny termin wypłaty kredytu/transzy określono na dzień 17 marca 2008 r.

Zabezpieczeniem spłaty udzielonego powodowi kredytu była hipoteka kaucyjna łączna w kwocie 179.310 CHF, obciążająca należącą do powoda nieruchomości obj. Kw. nr (...) i (...).

W pkt 17 umowy kredytu wskazano dwa rachunki bankowe dla wcześniejszej spłaty kredytu - rachunek w złotych oraz rachunek w CHF.

W § 2 ust. 2 zd. piąte umowy wskazano, że w razie wypłaty kwoty kredytu w PLN lub w innej walucie niż określona w pkt 2 Tabeli pozwany Bank zastosuje kurs kupna CHF opublikowany w Tabeli Kursów.

W § 6 ust. 1 umowy kredytu postanowiono, że spłata kredytu następować będzie poprzez obciążenie na rzecz strony pozwanej Rachunku Bankowego Kredytobiorcy kwotą w złotych stanowiącą równowartość bieżącej raty w CHF, zadłużenia przeterminowanego i innych należności banku w CHF obliczonych przy zastosowaniu kursu sprzedaży opublikowanego w Tabeli Kursów obowiązującego w Banku na 2 dni robocze przed terminem każdej kwoty kredytu. Za zgodą Banku kredytobiorca może dokonywać spłat kredytu także w inny sposób w tym może dokonać spłaty również w CHF lub innej walucie. Jeżeli spłata kredytu nastąpi w innej walucie niż określona w pkt 2 Tabeli, wówczas kwota ta zostanie przeliczona najpierw na złote po kursie kupna tej waluty, a następnie na CHF po kursie sprzedaży przy zastosowaniu kursów opublikowanych w Tabeli Kursów.

Wedle § 7 ust. 1 kredytobiorca może po dokonaniu wypłaty kredytu złożyć wnioski o zmianę waluty kredytu udzielonego w CHF na walutę oferowaną w pozwanym Banku dla kredytów mieszkaniowych. Zmiana waluty kredytu strony dokonują w formie pisemnego aneksu, w którym strony ustalą też wysokość oprocentowania dla kwoty kredytu przeliczonej na nowo wybraną walutę. Przeliczenie kwoty kredytu i należnego oprocentowania, prowizji, kosztów i opłat na nowo wybraną walutę następuje w dniu zmiany umowy kredytu według kursu dla danego rodzaju transakcji (sprzedaży albo zakupu przez Bank waluty obcej), przy zastosowaniu kursów opublikowanych w Tabeli Kursów.

W § 8 ust. 1 umowy postanowiono, że jeżeli wcześniejsza spłata kredytu z odsetkami przypadającymi na dzień spłaty kredytu nastąpi w złotych wówczas wpłacona kwota zostanie przeliczona na CHF przy zastosowaniu kursu sprzedaży CHF opublikowanego w Tabeli Kursów obowiązującego w pozwanym Banku w dniu jej wpływu.

Jeżeli wcześniejsza spłata kredytu z odsetkami przypadającymi na dzień spłaty kredytu nastąpi w innej walucie niż określona w pkt 2 Tabeli Kursów, wówczas wpłacona kwota zostanie przeliczona na PLN po kursie kupna tej waluty, a następnie na CHF po kursie sprzedaży, przy zastosowaniu kursów opublikowanych w Tabeli Kursów obowiązujących w pozwanym Banku w dniu jej wpływu.

Zgodnie z § 9 ust. 3 umowy kwota wpłacona na rachunek Banku w złotych z tytułu zadłużenia przeterminowanego zostanie przez stronę pozwaną przeliczona na CHF przy zastosowaniu kursu sprzedaży CHF opublikowanego w Tabeli Kursów obowiązującego w dniu wpływu kwoty zadłużenia przeterminowanego na rachunek banku. Kwota wpłacona na rachunek banku w innej walucie niż waluta określona w pkt 2 Tabeli Kursów - z tytułu zadłużenia przeterminowanego zostanie przez stronę pozwaną przeliczona na złote po kursie kupna tej waluty, a następnie na CHF po kursie sprzedaży przy zastosowaniu kursów opublikowanych w Tabeli Kursów obowiązujących w dniu wpływu kwoty zadłużenia przeterminowanego na rachunek pozwanego Banku.

W umowie powód oświadczył, iż jest świadomy dodatkowego ryzyka, jakie ponosi w związku z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej (ryzyko kursowe) i że w razie niekorzystnej zmiany kursu waluty, w jakiej został udzielony kredyt, zarówno kwota w złotych stanowiąca równowartość kredytu w walucie kredytu jak i kwota w złotych stanowiąca równowartość raty w walucie, w jakiej został udzielony kredyt, ulegną zwiększeniu - § 14 ust. 6 umowy.

W dniu 17 grudnia 2007 r. powód złożył dwa zlecenia wypłaty udzielonego mu kredytu, to jest zlecenie wypłaty pierwszej transzy kredytu stanowiącą równowartość 125.000 zł oraz zlecenie drugiej transzy kredytu stanowiącą pozostałą część kredytu. W wykonaniu ww. zleceń strona pozwana w dniu 19 grudnia 2007 r. dokonała na rzecz powoda wypłaty kwoty 59.034,67 CHF (powiększonej o prowizję pobraną przez stronę pozwaną w kwocie 1793,10 CHF) z rachunku kredytu o nr (...), prowadzonego w walucie kredytu, to jest w CHF. Następnie w dniu 25 stycznia 2008 r. dokonał wypłaty drugiej transzy w kwocie 58.712,23 CHF z rachunku kredytu o nr (...). Obie transze zostały przelane na rachunki bankowe powoda prowadzone w złotych.

Kwoty przelewów zostały przeliczone z CHF na PLN według kursu ustalonego zgodnie z § 2 ust. 2 warunków umowy, to jest kursu kupna CHF opublikowanego w Tabeli Kursów obowiązującego w pozwanym Banku w dniu wypłaty transzy kredytu.

W dniu 30 kwietnia 2009 r. strony zawarły aneks do umowy, w którym postanowiły o powrocie do pierwotnego terminu spłaty kredytu tj. do dnia 4 stycznia 2030 r.

W dniu 4 kwietnia 2018 r. powód dokonał wcześniejszej spłaty kredytu przelewając na rzecz pozwanego Banku kwotę 32.523,25 CHF oraz kwotę 32.191,96 CHF.

W pozwanym Banku dla udzielanego kredytu zakładany był rachunek, na którym ewidencjonowana była wypłata i spłata kredytu, operacje wykonywane były w CHF. Wypłata miała miejsce w PLN i była obliczana na dzień wypłaty według kursu z tabeli dla kredytów mieszkaniowych. Spłata kredytu odbywała się poprzez obciążenie rachunku kredytobiorcy w dniu obciążenia raty. Jeżeli była inna waluta kredytu niż środki rachunku to następowało przewalutowanie środków. Jeżeli spłata miała nastąpić w walucie kredytu to konieczna była zgoda banku i podpisanie aneksu do umowy, takie regulacje obowiązywały do lipca 2009 r.

Od lipca 2009 r. obowiązywała rekomendacja KNF, która umożliwiała kredytobiorcom spłatę kredytu bezpośrednio w walucie, o czym strona pozwana wysyłała pisemne informacje.

Przeliczanie kwoty kredytu z waluty obcej na PLN i odwrotnie następowało w oparciu o kurs z tabeli opublikowanej dwa dni robocze wcześniej. Kurs średni był ustalany na podstawie informacji z banków o kursach stosowanych. Tabela zmienia się codziennie i ma różne kursy.

W dacie wniosku o kredyt powód był przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą (...) polegającą na świadczeniu usług instalacyjnych, c.o. wod.-kan. i gazu, usług budowlanych i usług projektowych w zakresie instalacji.

Powód wybrał kredyt w CHF sugerując się opinią pracownika strony pozwanej, który zapewniał go, że kredyt ten będzie dla niego korzystniejszy.

Powód spłacał raty kredytu wyłącznie w PLN. Miał informację jaka jest kwota do spłaty we frankach i przeliczał ją sam na CHF. Wartości do przeliczenia uzyskiwał ze strony internetowej pozwanego Banku.

Sąd Okręgowy stan faktyczny w sprawie ustalił na podstawie wymienionych w uzasadnieniu dokumentów, których autentyczność nie budziła wątpliwości, podobnie jak treść, rozpatrywana w kontekście całokształtu ujawnionych w sprawie okoliczności.

Ustalenia stanu faktycznego Sąd Okręgowy poczynił także na podstawie przesłuchania powoda, albowiem było ono spójne, logiczne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego.

Ponadto Sąd Okręgowy oparł się na zeznaniach świadków A. P. (1) i K. P., które uznał za wiarygodne, gdyż w istotnym dla sprawy zakresie, były konsekwentne, logiczne i zgodne z pozostałym materiałem dowodowym.

Sąd Okręgowy wskazał, że powód wnosząc o unieważnienie umowy kredytu z 17 grudnia 2007 r., nr (...) w całości lub jej określonych postanowieniach zawartych w § 2 ust. 2, § 6 ust. 1, § 7 ust. 1, § 8 ust. 1, § 9 ust. 3 umowy lub o stwierdzenie ich bezskuteczności oparł swoje żądanie o zarzut abuzywności klauzul umownych.

Wedle pierwszego kwestionowanego postanowienia, w przypadku wypłaty kwoty kredytu w złotych lub w innej walucie niż określona w pkt 2 Tabeli Kursów, strona pozwana zastosuje kurs kupna CHF opublikowany w Tabeli Kursów - § 2 ust. 2 umowy.

Z kolei w § 6 ust. 1 umowy postanowiono, że spłata kredytu następować będzie poprzez obciążenie na rzecz strony pozwanej rachunku bankowego kredytobiorcy kwotą w PLN stanowiącą równowartość bieżącej raty w CHF, zadłużenia przeterminowanego i innych należności banku w CHF obliczonych przy zastosowaniu kursu sprzedaży opublikowanego w Tabeli Kursów obowiązującego w pozwanym Banku na dwa dni robocze przed terminem każdej kwoty kredytu. Pozostałe klauzule umowne dotyczą zasad waloryzacji przy ewentualnej zamianie waluty kredytu - § 7 umowy, zasad waloryzacji przy wcześniejszej spłacie kredytu - § 8 ust. 1 umowy, zasad waloryzacji kredytu przeterminowanego - § 9 ust. 3 umowy.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne) - nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny; w myśl § 2 tego artykułu, jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie; zgodnie zaś z § 3 tego przepisu, niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu; w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta; ciężar natomiast dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4).

Umowę jaką zawarł powód z pozwanym Bankiem jest umową o kredyt hipoteczny, w którym kwota kredytu, jak i wysokość poszczególnych rat spłaty kredytu są określone w CHF i przeliczane na PLN w oparciu o kurs CHF ustalany przez stronę pozwaną (denominowany).

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj. Dz. U. z 2017r., poz. 1876 ze zm.) w brzmieniu z daty zawarcia umowy kredytowej przez powoda ze stroną pozwaną przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Wedle ust. 2 ww. ustawy umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2011.165.984), która weszła w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r. dodano do ust. 2 pkt. 4a, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady

określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu.

Stosownie do treści art. 4 ww. ustawy w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b ustawy, o której mowa w art. 1, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki. Regulacja z art. 4 ustawy z 29 lipca 2011 r. została skierowana do banku, który może zaproponować kredytobiorcom zmianę treści zawartej umowy kredytowej, jednakże nie muszą oni wyrazić na takie rozwiązania zgody. W sprawie takie rozwiązanie nie zostało powodowi zaproponowane.

Sąd Okręgowy wskazał, że kredyt denominowany to rodzaj kredytu, którego wartość wyrażona została w umowie w walucie obcej (innymi słowy bank umówił się z kredytobiorcą na pożyczenie mu określonej kwoty w walucie obcej), ale uruchomiony został w walucie polskiej, a kredytobiorca dokonuje spłaty rat kapitałowo - odsetkowych również w walucie polskiej, po przeliczeniu według kursu wymiany walut na dany dzień (najczęściej na dzień spłaty). Kredytobiorca zwraca bankowi sumę nominalną udzielonego kredytu (kapitał) stanowiącą określoną równowartość waluty obcej, w zależności od bieżącego kursu wymiany walut, wraz z odsetkami oraz ewentualnie innymi opłatami i prowizjami.

Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności stwierdził, iż powód umowę ze stroną pozwaną zawierał we własnym imieniu jako osoba fizyczna. Zatem nie budzi wątpliwości jego status konsumenta. Art. 22¹ k.c. stanowi, iż za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Odmiennie twierdzenia nie były podnoszone w sprawie.

Ww. umowa jest także typowym przykładem tzw. umowy adhezyjnej, w której warunki umowne określone są jednostronnie przez przedsiębiorcę. Konsumentowi pozostaje jedynie podjęcie decyzji, czy do umowy przystąpić. Przy zawieraniu umów z konsumentami bank posługuje się opracowanym przez siebie wzorcem umownym, dlatego możliwości negocjacyjne osoby przystępującej do umowy są ograniczone lub wręcz ich nie ma.

Kwestionowane obecnie przez powoda postanowienia były częścią wzorca umownego, a powód jako kredytobiorca nie miał żadnego wpływu na treść tych postanowień.

Z kolei w świetle art. 385¹ § 1 k.c. nie można uznać za niedozwolone tych postanowień umowy, które dotyczą głównych świadczeń stron, chyba że nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Analiza treści kwestionowanych postanowień wymaga zatem stwierdzenia, czy postanowienia określające zasady przeliczania wysokości kwoty kredytu i rat kredytu na złotówki, w oparciu o kursy kupna i sprzedaży waluty obcej, można uznać za postanowienia określające główne świadczenia stron. Dopiero w przypadku stwierdzenia, że postanowienia regulują główne świadczenia stron, należy rozważyć, czy zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny lub nie.

Zdaniem Sądu Okręgowego wskazane postanowienia umowne dotyczące ryzyka kursowego określają główne świadczenia. Stanowisko takie zostało wyrażone przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w pkt. 52 wyroku z dnia 14 marca 2019 r., Dunai, C- 118/17, EU:C:2019:207, gdzie wskazano, że w przypadku kredytu denominowanego, klauzula walutowa stanowi główny cel umowy.

Nadto w umowie postanowienia te zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny. Kredytobiorcy jeżeli nawet rozumieją kwestionowane postanowienia, to zarówno w momencie zawarcia umowy, ani bezpośrednio przed jej zawarciem - nie są w stanie ocenić wysokości wynagrodzenia banku, które ten zastrzeże z tytułu uprawnienia do ustalania kursu wymiany walut. Tym samym nie mogą ocenić skutków ekonomicznych podejmowanej przez siebie decyzji. Należało zatem jeszcze rozważyć, czy sporne postanowienia ukształtowały prawa i obowiązki stron umowy

w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. W doktrynie przyjmuje się, że dobrymi obyczajami są normy moralne i zwyczajowe stosowane w działalności gospodarczej. Mówiąc o dobrych obyczajach podkreśla się przede wszystkim zasadę lojalności oraz szeroko rozumiany szacunek pomiędzy stronami stosunku prawnego. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami, uważa się takie działania, które zmierzają do niedoinformowania, dezinformacji, wykorzystania naiwności lub niewiedzy drugiej strony. Działanie wbrew dobrym obyczajom w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 13 września 2012 r., VI ACa 461/12, LEX nr 1223500).

Pojęcie interesy konsumenta rozumiane jest szeroko nie tylko jako interes ekonomiczny, ale również w aspekcie pozaekonomicznym. Rażąco naruszenie interesów konsumenta w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym.

W ocenie Sądu Okręgowego analiza kwestionowanych klauzul prowadzi do wniosku, iż przyznają one stronie pozwanej uprawnienie do jednostronnego wpływania na wysokość świadczeń stron ustalonych w umowie. Kursy kupna i sprzedaży waluty, po których przeliczane są kwota kredytu i raty kredytu, określane są każdorazowo w tabeli sporządzanej przez bank. Taka regulacja powoduje przyznanie jedynie jednej stronie stosunku uprawnienie do jednostronnego określania wysokości wskaźnika wpływającego na wysokość świadczeń stron.

Umowa kredytu nie określała szczegółowych zasad ustalania tego kursu przez stronę pozwaną i nie przewidywała żadnych ograniczeń dla strony pozwanej w tym zakresie poprzez odniesienie się do kryteriów obiektywnych. Na pozwanym Banku ciążył informacyjny obowiązek przedkontraktowy poinformowania na podstawie jakich kryteriów ustala on kursy wymiany waluty oraz przedstawienia jednoznacznych i zrozumiałych dla powoda kryteriów (metod procedur) oceny ryzyka walutowego. Zdaniem Sądu Okręgowego, pozwany Bank obowiązku tego nie wykonał, a zawarta w umowie kredytowej klauzula przeliczeniowa podlega kwalifikacji, jako sprzeczna z dobrymi obyczajami, ponieważ prowadzi do naruszenia równorzędności stron i nierównomiernie rozkłada uprawnienia i obowiązki.

Sąd Okręgowy podkreślił, że postanowienia wprowadzają rażąco dysproporcję praw i obowiązków stron, przyznając jedynie jednej z nich uprawnienie do dowolnego ustalania kryteriów wpływających na wysokość świadczeń stron, przy jednoczesnym odebraniu drugiej stronie możliwości do weryfikowania poprawności działania silniejszej strony umowy. Należy zauważyć, że na konsumenta, poza ryzykiem kursowym, na które godził się, zawierając umowę kredytu denominowanego do waluty obcej, zostało przerzucone ryzyko całkowicie dowolnego kształtowania kursu wymiany przez kredytodawcę. Umowa nie zawiera przejrzystego opisu mechanizmu przeliczenia, dzięki któremu powód mógłby samodzielnie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria wpływające z tych postanowień, konsekwencje ekonomiczne. Postanowienia te są nietransparentne, nieprzejrzyste, trudne do zrozumienia, ponieważ ryzyko opiera się na dowolnie określanych przez bank kursach waluty dla przeliczeń wysokości świadczeń z tytułu zawartej umowy kredytu i nie może być uznawane za ryzyko kursowe, lecz za działanie banków sprzeczne z dobrymi obyczajami kupieckimi.

Reasumując, uznanie kwestionowanych przez powoda postanowień za abuzywne zgodnie z art. 385¹ k.c. oznacza, iż postanowienia to nie wiązały powoda już w chwili zawarcia umowy. Oznacza to, że postanowienie takie nie stanowi elementu treści stosunku prawnego i nie może być uwzględniane przy rozpoznawaniu spraw związanych z jego realizacją.

W pkt 37, 38 i 39 wyroku z dnia 3 października 2019 r., w sprawie Dziubak, C – 260/18 TSUE odwołując się do dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29) wskazał, że system ochrony stworzony przez w/w dyrektywę opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, zarówno pod względem siły negocjacyjnej, jak i ze względu na stopień poinformowania, i w związku z tym godzi się on na postanowienia sformułowane wcześniej przez przedsiębiorcę, nie mając wpływu na ich treść. Mając na względzie taką słabszą pozycję, dyrektywa ta zobowiązuje państwa członkowskie do ustanowienia mechanizmu zapewniającego, że wszelkie warunki umowne, które nie

były indywidualnie negocjowane, mogą zostać poddane kontroli do celów oceny ich ewentualnie nieuczciwego charakteru. Art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi, że nieuczciwe postanowienia w umowie zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem nie są wiążące dla konsumentów, na warunkach określonych w prawie krajowym państw członkowskich, oraz że umowa pozostaje wiążąca na tych samych warunkach, jeżeli może dalej obowiązywać bez nieuczciwych postanowień.

Dalej TSUE podał, że celem tego przepisu, a w szczególności drugiego członu zdania, nie jest unieważnienie wszystkich umów zawierających nieuczciwe warunki, lecz zastąpienie formalnej równowagi, jaką umowa ustanawia między prawami i obowiązkami stron umowy, rzeczywistą równowagą pozwalającą na przywrócenie równości między nimi, przy czym uściślono, że dana umowa musi co do zasady nadal obowiązywać bez zmian innych niż wynikające ze zniesienia nieuczciwych warunków. O ile ten ostatni warunek jest spełniony, dana umowa może, zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, zostać utrzymana w mocy, pod warunkiem że zgodnie z przepisami prawa krajowego takie utrzymanie w mocy umowy bez nieuczciwych postanowień jest prawnie możliwe, co musi zostać zweryfikowane przy zastosowaniu obiektywnego podejścia.

W pkt 43 wyroku TSUE wskazał, jeżeli sąd krajowy uzna, że zgodnie z odpowiednimi przepisami obowiązującego go prawa utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych warunków nie jest możliwe, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 zasadniczo nie stoi na przeszkodzie jej unieważnieniu.

Z kolei w pkt 48 TSUE orzekł, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, by sąd krajowy miał możliwość zastąpienia nieuczciwego postanowienia umownego przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym albo przepisem mającym zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę, przy czym możliwość ta jest ograniczona do przypadków, w których usunięcie nieuczciwego postanowienia umownego zobowiązywałoby sąd do unieważnienia umowy jako całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, tak że ten ostatni zostałby tym ukarany.

Niewiązanie kwestionowanych przez powoda klauzul, skutkuje powstaniem tzw. luki. W tym miejscu należy zatem zbadać możliwość uzupełnienia danej umowy w tym zakresie przepisem o charakterze dyspozytywnym, jeżeli taki przepis istnieje w systemie obowiązującego prawa i dotyczy kwestii regulowanych odmiennie w postanowieniu uznanym za klauzulę niedozwoloną. Przepis art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2011.165.984) nie znajduje tu zastosowania. Regulacja ta skierowana jest do banku (przedsiębiorcy), który na jego podstawie może zaproponować kredytobiorcom zmianę treści umowy, na którą oni nie muszą wyrazić zgody, nie stanowi przepisu dyspozytywnego, który możliwy byłby do wykorzystania w niniejszej sprawie. W tym stanie rzeczy uznać należy, że wypełnienie luki powstałej w umowie w efekcie zastosowania przez stronę pozwaną klauzul abuzywnych w zakresie regulacji warunków ustalania kursów walut obcych poprzez zastosowanie odpowiednich przepisów dyspozytywnych nie jest możliwe.

Należy także wskazać za TSUE (wyrok z 14 czerwca 2012 r., sygn. akt C-618/10; Banco Español de Crédito SA vs Joaquín Calderón Camina, pkt 65), że sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego warunku umownego, aby nie wywierał on obligatoryjnych skutków wobec konsumenta, przy czym nie są one uprawnione do zmiany jego treści. Umowa powinna bowiem w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylecia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego. Sądy nie mają zatem żadnych uprawnień do zmiany treści postanowień umownych uznanych za niedozwolone.

Sąd Okręgowy wskazał, że na koniec należy zadać pytanie, czy umowa po wyłączeniu z niej abuzywnych postanowień może dalej wiązać strony. Kwestionowane postanowienia umowne, regulują zasady przeliczenia kredytu oraz jego rat na złotówki w oparciu o kurs CHF. Po wyłączeniu ww. postanowień w umowie pozostaną następujące postanowienia: 1/ kwota i waluta kredytu (pkt 2 umowy), 2/ kwota kredytu będzie wypłacona kredytobiorcy w złotych (§ 2 ust. 2 umowy). Nie są jednak w niej uregulowane zasady przeliczania na złote kwoty kredytu, jak również jego rat.

Stosownie do art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe umowa o kredyt musi wskazywać kwotę środków pieniężnych, którą bank zobowiązał się oddać do dyspozycji kredytobiorcy. Z kolei zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 4 ww. umowy umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności m.in. zasady spłaty kredytu. W sprawie elementy te nie zostały przez pozwaną Bank w umowie kredytowej określone. W tym stanie rzeczy brak jest możliwości ustalenia wysokości kwoty kredytu oraz zasad spłaty jego rat w PLN.

Wszystkie te okoliczności, a także fakt, że dalsze wykonywanie umowy nie jest możliwe (brak możliwości przeliczenia wysokości rat spłaty) powodują nieważność całej umowy.

Sąd Okręgowy orzekł o kosztach procesu na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 8 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800). Na zasądzoną kwotę złożyły się: koszty zastępstwa procesowego w kwocie 10.800 zł, opłata od pozwu w kwocie 13.052 zł oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

Apelację wniosła strona pozwana zaskarżając wyrok w całości i zarzuciła wyrokowi:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego:

a) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 245 k.p.c., art. 258 k.p.c. oraz art. 299 k.p.c. poprzez błędne, nielogiczne oraz sprzeczne z zebrany w sprawie materiałem dowodowym przyjęcie:

- że sporna w sprawie umowa kredytu hipotecznego w CHF nr (...) zawarta przez powoda ze stroną pozwaną w dniu 17 grudnia 2007 r. nie określa kwoty kredytu oddanej do dyspozycji kredytobiorcy i zasad spłaty kredytu, podczas gdy oddaną na podstawie umowy kredytu do dyspozycji powoda kwotą kredytu jest wartość wyrażona w walucie kredytu, to jest w CHF wynosząca 119.540 CHF, która to została udostępniona powodowi na rachunku kredytu o nr (...), prowadzonym w walucie kredytu, to jest w CHF, z którego zostały wykonane dwie wypłaty kwoty wynoszącej 59.034,67 CHF (powiększonej o prowizję w kwocie 1.793,10 CHF) oraz kwoty wynoszącej 58.712,23 CHF, co wyraźnie dokumentuje wyciąg nr (...) z rachunku kredytu powoda i co Sąd I Instancji w prawidłowy sposób ustalił, a przy tym postanowienie z § 6 ust. 1 zd. 4 warunków umowy kredytu zawiera wyraźną regulację dotyczącą spłaty kredytu bezpośrednio w CHF;

- że na gruncie umowy kredytu jeżeli spłata miała nastąpić w walucie kredytu to konieczna była zgoda banku i podpisanie aneksu do umowy, podczas gdy z treści pkt. 16 w tabeli na s. 2 umowy kredytu oraz z zeznań świadka A. P. (1) wynika, że powód już w momencie zawarcia umowy kredytu miał możliwość dokonywania bez zgody strony pozwanej spłat kredytu bezpośrednio na rachunek kredytu o nr (...), to jest na rachunek wskazany w pkt. 16 w tabeli na s. 2 umowy kredytu jako rachunek w celu spłaty rat kredytu lub spłaty zadłużenia przeterminowanego,

- że na gruncie umowy kredytu wypłata kredytu miała miejsce w złotych, podczas gdy na gruncie § 2 ust. 2 warunków umowy kredytu podstawowym sposobem wypłaty kredytu udzielonego powodowi na podstawie umowy kredytu była wypłata w walucie określonej w pkt. 2 Tabeli, to jest w CHF i w przypadku takiej wypłaty w ogóle nie dochodziło do przeliczania kwoty kredytu z CHF na złote w oparciu o kurs kupna CHF z Tabeli Kursów, co wynika również z zeznań świadka A.P. (1);

- że strona pozwana określała kursy walut obcych w Tabeli Kursów w oparciu o kurs średni [...] ustalany na podstawie informacji z banków o kursach stosowanych, podczas gdy kursy walut obcych w Tabeli Kursów, do której odwołują się postanowienia umowy kredytu był określany w oparciu o kurs z rynku międzybankowego w systemie R. bądź B., co jednoznacznie wynika z treści zeznań świadka K. P.;

- że w stanie faktycznym sprawy strona pozwana nie wykonała ciążącego na niej obowiązku przedkontraktowego poinformowania na podstawie jakich kryteriów Bank ustala kursy wymiany walut oraz przedstawienia jednoznacznych i zrozumiałych dla powoda kryteriów (metod procedur) oceny ryzyka walutowego, podczas gdy strona pozwana - jak również żaden inny bank - nie miała w relewantnym dla sprawy czasie obowiązku udzielania

klientom informacji, na temat kryteriów określania kursów walut w Tabeli Kursów, natomiast w odniesieniu do ryzyka walutowego obowiązki przedkontraktowe zostały przez nią w wyczerpujący sposób zrealizowane poprzez przedstawienie powodowi warunków udzielenia kredytu w CHF oraz zapoznanie go z symulacjami wysokości płaconych rat zarówno w PLN, jak i w CHF, co powód potwierdził w pisemnym oświadczeniu dotyczącym świadomości ryzyka walutowego złożonym w dniu 7 listopada 2007 r. w którym oświadczył, że jest świadomy ryzyka kursowego związanego z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej;

b) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez zaniechanie wyjaśnienia w uzasadnieniu wyroku przesłanek uwzględnionego powództwa o ustalenie z art.189 k.p.c., a w szczególności brak wskazania okoliczności, na podstawie których Sąd I Instancji stwierdził po stronie powoda interes prawny w ustaleniu, co w efekcie uniemożliwia w tym zakresie instancyjną kontrolę rozstrzygnięcia w postaci zaskarżonego wyroku;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego:

a) art. 69 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 2, 4 i 4a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe w zw. z art. 3531 k.c. oraz w zw. z art. 65 k.c.,

- poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że umowa kredytu, w której zastosowano wyraźnie dopuszczaną przez ustawodawcę w art. 69 ust. 2 pkt 4a p.b. (obowiązującym od dnia 26 sierpnia 2011r.) konstrukcję kredytu denominowanego w walucie obcej, rzekomo nie określa kwoty kredytu oddanej do dyspozycji powodowi oraz zasad spłat kredytu, co w efekcie doprowadziło do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną, podczas gdy umowa ta jest zgodna z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, określa zarówno kwotę kredytu wyrażoną w walucie obcej (w pkt. 2 tabeli na s. 1 umowy kredytu) oraz sposób spłaty kredytu bezpośrednio w walucie obcej, tj. w CHF (w § 6 ust. 1 zd. 4);

b) art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 4a p.b. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w stanie faktycznym sprawy polegające na przyjęciu, że umowa kredytu jest dotknięta określoną w pierwszym z tych przepisów sankcją bezwzględnej nieważności, podczas gdy sankcja ta nie może znajdować zastosowania do spornej w sprawie umowy kredytu, gdyż zastosowano w niej konstrukcję kredytu denominowanego w walucie obcej wyraźnie dopuszczaną przez ustawodawcę w art. 69 ust. 2 pkt 4a p.b. (obowiązującym od 26 sierpnia 2011 r.), w związku z czym zakwestionowanie tej konstrukcji przez Sąd I Instancji narusza ten przepis;

c) art. 3851 k.c., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na:

- przyjęciu, że postanowienia z § 2 ust. 2, § 6 ust. 1, § 7 ust. 1, § 8 ust. 1 oraz § 9 ust. 3 warunków umowy kredytu w zakresie, w którym odwołują się do Tabeli Kursów stanowią niedozwolone postanowienia umowne, podczas gdy zakwestionowane przez Sąd I Instancji postanowienia nie znajdowały wobec powoda obligatoryjnego zastosowania, gdyż wypłata jak i spłata kredytu (w tym również wcześniejsza spłata) mogła być dokonywana bezpośrednio w jego walucie, tj. w CHF, a to na podstawie § 2 ust. 2 zd. 5, § 6 ust. 1 zd. 4 oraz § 8 ust. 1 zd. 3 warunków umowy kredytu;

- przyjęciu, że powód miał możliwość spłaty kredytu bezpośrednio w jego walucie, to jest w CHF jedynie za zgodą pozwanego Banku, podczas gdy powodowi nigdy nie odmówiono zgody na spłatę kredytu w ten sposób, a posiadał on przy tym faktyczną możliwość dokonywania spłaty kredytu bezpośrednio na rachunek kredytu prowadzony w CHF i wyraźnie wskazany pkt. 16 w tabeli na s. 2 Umowy Kredytu jako rachunek w celu spłaty Rat Kredytu lub spłaty zadłużenia przeterminowanego,

- stwierdzeniu, że postanowienia z § 2 ust. 2 i § 6 ust. 1 warunków umowy kredytu w zakresie, w którym odwołują się do Tabeli Kursów należy uznać za abuzywne, pomimo braku zidentyfikowania okoliczności uzasadniających kumulatywne zaistnienie sprzeczności z dobrymi obyczajami oraz naruszenia interesów powoda, które powinno być rażące, tj. drastyczne, krzyżące, wyraźne i bezsporne;

- niedostrzeżeniu, że sposób wypłaty i spłaty kredytu powoda charakteryzował się daleko idącą transparentnością wobec konsumenta, albowiem to powód wyznaczał ostatecznie dzień, w którym zostaną im wypłacone środki, a spłata kredytu następowała przy zastosowaniu kursu sprzedaży CHF ustalonego i znanego powodowi już na dwa dni przed terminem wymagalności każdej raty;

d) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c., art. 354 k.c. i art. 69 ust. 3 p.b., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że następstwem uznania za abuzywne postanowień umowy kredytu w zakresie, w którym odwołują się do Tabeli Kursów jest nieważność umowy kredytu, gdyż zachodzi wówczas brak jest możliwości ustalenia wysokości kwoty kredytu oddanej do dyspozycji kredytobiorcy oraz zasad jego spłat w PLN, a także z uwagi na stwierdzoną przez Sąd I Instancji okoliczność, że dalsze wykonywanie umowy nie jest możliwe, podczas gdy skutkiem abuzywności jest wyłącznie brak związania powoda zakwestionowanymi postanowieniami, w związku z czym umowa kredytu mogła być wykonywana poprzez spłacanie rat kredytu w walucie CHF na podstawie art. 354 § 1 k.c. lub

- art. 69 ust. 3 p.b., bądź też na podstawie postanowień regulujących wypłatę i spłatę kredytu bezpośrednio w CHF (§ 2 ust. 2 zd. 5, § 6 ust. 1 zd. 4 oraz § 8 ust. 1 zd. 3 warunków umowy kredytu), a niezależnie od tych okoliczności, fakt że umowa kredytu wygasła na skutek wcześniejszej spłaty kredytu dokonanej przez powoda w dniu 4 kwietnia 2018 r. powoduje, że wbrew stanowisku Sądu I Instancji w ogóle nie występuje problem braku możliwości jej dalszego wykonywania, gdyż umowa ta została już przez strony w całości wykonana;

- art. 189 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że w stanie faktycznym sprawy powód posiada interes prawny w ustaleniu nieważności spornej w sprawie umowy kredytu, podczas gdy w stanie faktycznym sprawy nie sposób stwierdzić aby interes ten występował po stronie powoda, gdyż umowa kredytu wygasła na skutek wcześniejszej spłaty kredytu dokonanej przez powoda w dniu 4 kwietnia 2018 r. w związku z czym zaskarżony wyrok w definitywny i ostateczny sposób nie kończy sporu pomiędzy stronami, a może stanowić jedynie podstawę do występowania przez powoda z dalej idącymi roszczeniami.

W rezultacie strona pozwana wniosła o zmianę wyroku w zaskarżonym zakresie oraz oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu za obie instancje, względnie - z najdalej posuniętej ostrożności procesowej i na wypadek uznania przez Sąd I Instancji, że zawarte w umowie kredytu klauzule przeliczeniowe odwołujące się do Tabeli Kursów mogą zostać uznane za abuzywne o: uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części obejmującej pkt I jego sentencji i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a to wobec konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w zakresie ustalenia wysokości roszczenia powoda o zapłatę w związku z abuzywnością zawartych w umowie kredytu klauzul przeliczeniowych odwołujących się do Tabeli Kursów.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja okazała się uzasadniona w zakresie w jakim doprowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku.

Trafny okazał się zarzut dotyczący naruszenia art.189 k.p.c. a mianowicie, że w efekcie spłaty całości kredytu po stronie powoda brak jest interesu prawnego domagania się ustalenia nieważności umowy kredytu.

Przypomnieć trzeba, że interes prawny z art. 189 k.p.c. powinien być definiowany w sposób obiektywny, jako rzeczywiście istniejąca oraz uzasadniona potrzeba uzyskania wyroku odpowiedniej treści, której przyczyną jest rzeczywiste naruszenie albo zagrożenie określonej sfery prawnej. Oznacza to, że interes prawny występuje w sytuacji, w której istnieje niepewność stosunku prawnego lub prawa, wynikająca z obecnego lub przewidywanego ich kwestionowania lub naruszenia, zatem gdy zachodzi swoista potrzeba ich potwierdzenia, wynikająca z sytuacji prawnej w jakiej znajduje się powód.

W judykaturze ugruntowane jest stanowisko, które Sąd Apelacyjny w całości podziela, że interes prawny z art. 189 k.p.c. co do zasady nie zachodzi, gdy powód może uzyskać ochronę prawną w inny sposób, to jest w drodze innego (dalej idącego) powództwa, w szczególności o zasądzenie świadczenia (tak Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z 9 maja 2000 r. IV CKN 686/00, LEX nr 602301, w postanowieniu z 28 maja 2020 r. I CSK 678/19, LEX nr 3158109).

Ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa ma wtedy charakter przesłankowy. Wyjątkiem od tej zasady mogłaby być jedynie sytuacja, w której wyrok wydany w sprawie o świadczenie nie usunąłby wszelkich niepewności w zakresie skutków prawnych. Wytaczaniu powództwa o ustalenie sprzeciwia się zasada ekonomii procesowej i zapobieżenie wnoszenia do sądu zbędnych spraw, mając w szczególności na uwadze, że wyrok ustalający istnienie stosunku prawnego lub prawa nie zapewni powodowi ostatecznej ochrony prawnej, gdyż nie jest wykonalny na drodze egzekucji sądowej – w przeciwieństwie do wyroków zasądzających.

Odnosząc powyższe do sprawy należy podnieść, że oczywistym jest, iż powód na dzień wniesienia pozwu miał interes prawny do żądania ustalenia umowy kredytowej w całości. Jednakże już w momencie wniesienia odpowiedzi na pozew, tego interesu prawnego nie było, bo wtedy po raz pierwszy podniesiono okoliczność, że kredyt został spłacony, a powód tej okoliczności nie zaprzeczył. Z tą chwilą powód mógł zatem zmienić roszczenia, podnosząc wszelkie roszczenia wynikające z faktu zawarcia przez strony ww. umowy kredytu. Tym samym nie ma interesu prawnego ten, który może domagać się dalej idących roszczeń.

Co więcej, jeszcze raz należy zauważyć, że występowanie interesu prawnego z art. 189 k.p.c. warunkowane jest istnieniem niepewności stosunku prawnego lub prawa, wynikająca z obecnego lub przewidywanego ich kwestionowania lub naruszenia. W tym kontekście przywołać trzeba stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z 19 marca 2015r., IV CSK 362/14, Lex nr 1663827), w uzasadnieniu którego wskazano, że okoliczność, iż doszło do spłaty kredytu, która to spłata odbyła się według konkretnych zasad – określonego sposobu przeliczeń, skutkuje tym, że ustał stan niepewności, który mógłby usprawiedliwiać interes prawny powoda z art. 189 k.p.c.

W związku z tym należało zaskarżony wyrok w punkcie I zmienić na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w ten sposób, że oddalić powództwo o ustalenie nieważności umowy.

W pkt 1 wyroku na podstawie art. 350 § 3 k.p.c. sprostowano oczywistą niedokładność w komparacji zaskarżonego wyroku przez prawidłowe oznaczenie przedmiotu sprawy.

Przypomnieć należy, że powód zgłosił w pozwie także żądanie ewentualne stwierdzenia nieważności umowy kredytu hipotecznego (...) z dnia 17 grudnia 2017 r. w części dotyczącej zasad denominowania wartości kredytu w walucie frank szwajcarski, tj. § 2 ust. 2, § 6 ust. 1, §7 ust. 1, § 8 ust. 1, § 9 ust. 3 umowy kredytu hipotecznego (...) i ustalenie, że w miejsce nieważnych postanowień umownych znajdują zastosowanie zasady dotyczące ustalenia wysokości udzielonego kredytu i jego spłaty w walucie polskiego złoty, lub stwierdzenie bezskuteczności wobec powoda niedozwolonych klauzul umownych 2 ust. 2, § 6 ust. 1, §7 ust. 1, § 8 ust. 1, § 9 ust. 3 umowy kredytu hipotecznego (...) oraz roszczenie o zapłatę 73 493,88 zł.

Żądanie ewentualne zgłoszone zostało jako dodatkowe na wypadek niemożności uwzględnienia przez sąd żądania zasadniczego. Sąd rozpoznaje i rozstrzyga o żądaniu ewentualnym tylko wówczas, gdy brak podstaw do uwzględnienia żądania zasadniczego (tak Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z 31 stycznia 1996 r. sygn. akt III CRN 58/95, Lex nr 1112063). W sprawie Sąd Okręgowy prawidłowo zatem nie orzekł o żądaniu ewentualnym, skoro uwzględnił żądanie wskazane w pozwie w pierwszej kolejności. Orzeczenie reformatoryjne Sądu Apelacyjnego odnośnie do żądania głównego skutkuje jednak koniecznością rozpoznania żądania ewentualnego. Sąd odwoławczy nie może przy tym uczynić tego samodzielnie na tym etapie postępowania, albowiem oznaczałoby to pozbawienie stron dwuinstancyjnego procesu. Brak jest również podstaw do zastosowania art. 386 § 4 k.p.c., gdyż Sąd pierwszej instancji nie wyrzekł w tym przedmiocie. W konsekwencji dojść należało do przekonania, że prawomocne oddalenie żądania głównego skutkuje koniecznością rozpoznania przez Sąd pierwszej instancji roszczenia ewentualnego w ramach tego samego procesu.

W tym stanie rzeczy, Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie 4. Zauważyć należy, choć rozstrzygnięcie to dla osiągnięcia zamierzonych skutków nie musiało znaleźć się w formule sentencji, to Sąd odwoławczy stanął na stanowisku, że jest to element potrzebny, usuwający

w tym zakresie wszelkie wątpliwości co do konieczności dalszego procedowania. Natomiast art. 325 k.p.c. który w postępowaniu apelacyjnym znajduje odpowiednie zastosowanie poprzez art. 391 §1 k.p.c. nie zakazuje umieszczenia

w sentencji rozstrzygnięć uzasadnionych względami celowości i praktycznej przydatności (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna z 16 kwietnia 1977 r., III CZP 14/77, OSNCP 1977, nr 7, poz. 106).

Wobec niezakończenia postępowania w sprawie rozstrzygnięcie o kosztach procesu należało uznać w świetle art. 108 §1 k.p.c. za przedwczesne i jako takie podlegające uchyleniu o czym Sąd Apelacyjny orzekł w punkcie 3 wyroku.

SSA Marek Boniecki SSA Józef Wąsik SSA Paweł Czepiel